

усіяляко наполягати на дипломатичному розв'язанні російсько-українського конфлікту, апелюючи до скорішого відновлення безпеки в регіоні.

Література:

1. Joshua Kucera. «Russia Claims ‘Mastery’ Over Turkey in Black Sea», *Eurasianet*, September 25, 2016. URL: <https://eurasianet.org/russia-claims-mastery-over-turkey-black-sea>

2. Туреччина може знищити флот РФ у Чорному морі за кілька годин, – керівник безпекових програм Центру глобалістики Лакійчук. *Еспресо*. 05.11.2022. URL: <https://espresso.tv/turechchina-mozhe-znishchiti-flot-rf-u-chornomu-mori-za-kilka-godin-kerivnik-bezpekovikh-program-tsentru-globalistiki-lakiychuk>

3. Neşet, Mustafa Aydin, Evren Balta, Kaan Kutlu Ataç, Hasret Dikici Bilgin and Arne Strand. Turkey as a regional security actor in the Black Sea, the Mediterranean and the Levant region. CMI Chr. Michelsen Institute, June 2021. URL: <https://www.cmi.no/publications/file/7820-turkey-as-a-regional-security-actor-in-the-black-sea-the-mediterranean-and-the-levant-region.pdf>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-266-1-10>

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ НА МОРІ

Устименко Богдан Миколайович

аспірант кафедри політичних наук

*Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

24.02.2022 Російська Федерація розв'язала повномасштабну війну проти України. Для виконання своїх актів агресії Росія використовує всі існуючі домени війни, в тому числі морський домен (Чорне, Азовське та Каспійське моря).

Щодо потенційних актів агресії Росії в інших районах Світового океану слід зазначити наступне.

31.07.2022 року була затверджена нова Морська доктрина Російської Федерації [1] (далі іноді – Морська доктрина або Доктрина) – документ стратегічного планування, фактична мета якого – мілітаризація у власних інтересах Світового океану і Каспійського моря. Росія планує суттєво зміцнити свій Військово-Морський Флот, інші військові формування, які мають відношення до морської діяльності, зокрема шляхом збільшення

чисельності кораблів та формування нової системи баз матеріально-технічного забезпечення в країнах різних регіонів світу. РФ має намір контролювати військово-морську діяльність іноземних держав в акваторії Північного морського шляху, а також декларує готовність застосовувати військову силу, в тому числі, за межами власних морських просторів, у міжнародних протоках і районах проходження світових морських транспортних комунікацій. Також Росія встановила у Доктрині примат національного права над міжнародним.

З огляду на викладене, Морська доктрина РФ є передумовою поширення російської агресії у Світовому океані та прямою загрозою глобальній безпеці.

Крім того, Північний морський шлях, якому відведено особливо важливе місце у Доктрині, має стратегічне значення для реалізації амбітних планів Китайської Народної Республіки та Російської Федерації. Китай для Росії – необхідне джерело інвестицій і технологій для розвитку арктичних інфраструктурних комплексів, а для Китаю Арктика та Північний морський шлях – надзвичайно важливі для ресурсного забезпечення та більш швидкого і дешевого транспортування у майбутньому товарів власного виробництва до країн Європи та Америки.

Сумнівний з точки зору міжнародного морського права правовий режим, направлений на суттєві обмеження іноземного судноплавства в акваторії Північного морського шляху (його фактична «приватизація» агресором), який прагне встановити Росія, має великий конфліктний потенціал, оскільки інші держави можуть не виконувати встановлений РФ порядок плавання в акваторії Північного морського шляху, вважаючи цей порядок таким, що не відповідає приписам міжнародного морського права, зокрема Конвенції ООН з морського права.

Існує ризик того, що Китай та/або Росія у майбутньому будуть використовувати Північний морський шлях та його порти не тільки для комерційних, а й у військових цілях.

Враховуючи катастрофічні наслідки повномасштабного російського вторгнення в Україну, часткову міжнародну ізоляцію РФ та встановлені відносно агресора санкційні режими, також можна констатувати все більшу політичну, економічну та технологічну залежність Росії від Китаю, яка з часом буде тільки посилюватися.

Загальновідомо, що агресори краще за все розуміють «мову сили» – військову потугу та її ефективне використання. Водночас, політико-правові механізми протидії агресії, у тому числі на морі, мають величезне значення для підтримки міжнародного миру і безпеки, запобігання війнам або їх припинення.

Ми пропонуємо вживати термін «політико-правові механізми протидії російській агресії на морі» в такому значенні: політико-правові механізми

протидії російській агресії на морі – це сукупність рішень та дій політичного і правового характеру суб'єктів міжнародного права на національних, регіональних та глобальному рівнях, які направлені на протидію актуальній або потенційній агресії Російської Федерації в районах Світового океану та Каспійського моря.

На нашу думку, політико-правові механізми протидії російській агресії на морі можна розподілити на наступні групи:

- 1) Стратегічне планування у сфері морської безпеки;
- 2) Механізми, які містяться у міжнародних договорах;
- 3) Санкції та конфіскація;
- 4) Резолюції та заяви, що стосуються забезпечення морської безпеки;
- 5) Саміти, що стосуються питань зміцнення морської безпеки та протидії російській агресії на морі;
- 6) Закони, що визначають морську безпеку політику держав;
- 7) Судові та примусові процедури, що стосуються морської безпеки.

Україна та інші держави світу у своїй діяльності, направлених на протидію російській агресії на морі, повинні проактивно використовувати всі можливі політико-правові механізми. Тільки перманентне та системне застосування проти агресора механізмів описаних вище груп зможе дати максимальний позитивний ефект.

Зокрема, необхідно за допомогою договірних механізмів створювати нові та/або зміцнювати існуючі регіональні військово-морські з'єднання та альянси, в тому числі, за рахунок нових держав, розробляти та реалізовувати нові документи стратегічного планування у сфері морської безпеки всіх рівнів, а також постійно посилювати санкційний тиск на Росію, пов'язаних з нею осіб і держави, які допомагають агресору уникати санкційних режимів.

Ефективне використання всіх груп політико-правових механізмів протидії актуальній або потенційній агресії не тільки Росії, а й інших держав на морі буде зміцнювати глобальну безпеку архітектуру.

Література:

1. Морская доктрина Российской Федерации: Указ Президента Российской Федерации от 31.07.2022 № 512. Сайт Президента России. URL: <http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/xBBH7DL0RicfddtWPol32UekiLMTAycW.pdf>.